
**ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՋ ՆԵՐՔԱՇՎԱԾ
ՓՈՔՐ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԵԱՀԿ ԱՍՏԱՆԱՅԻ 2010 Թ. ԳԱԳԱԹՆԱԺՈՂՈՎՈՒՄ**

ԱՐԱՄԱՅԻՄ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

21-րդ դարի 2-րդ տասնամյակում մեծապես աճեցին փոքր պետությունների դերն ու նշանակությունը միջազգային հարաբերություններում: Նման որակական փոփոխության համար շրջադարձային կարելի է համարել 2010 թ. դեկտեմբերի 1-2-ը Ղազախստանի մայրաքաղաք Աստանայում կայացած Եվրոպայում անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) գագաթնաժողովը, որը 1999 թ. Ստամբուլի գագաթնաժողովից հետո նման մակարդակով ԵԱՀԿ առաջին միջոցառումն էր: Վերջինիս դերն առավել կարևորվում էր 21-րդ դարի առաջին տասնամյակում ինչպես համաշխարհային, այնպես էլ եվրոպական անվտանգության սպառնալիքների դեմ պայքարում:

ԵԱՀԿ նախագահությունը 2010 թ. հունվարին ստանձնել էր Ղազախստանը, որի թեկնածությունը պաշտպանել էին ԱՊՀ բոլոր երկրները: Նախագահության նպատակներն էին՝ 21-րդ դարում ԵԱՀԿ ակտիվության բովանդակության որակական վերափոխումը և տեսական-մեթոդաբանական հիմնավորումը, սպառնալիքներին, մարտահրավերներին և ռիսկերին օպտիմալ և համակարգված արձագանքելու համակարգի կատարելագործումը¹:

Առաջին հերթին անհրաժեշտ էր հաղթահարել բլոկային մտածելակերպը՝ հենց ԵԱՀԿ շրջանակներում, ինչպես և վերացնել նախկին խորհրդային պետությունների հանդեպ երկակի ստանդարտների կիրառումը՝ վերադառնալով «երեք զամբյուղների» հավասարակշռության սկզբունքին՝ ռազմաքաղաքական, տնտեսական-բնապահպանական, հումանիտար, և զարգացնելով «Կորֆուի գործընթացը» կազմակերպության գործունեության հիմնարար ասպեկտների կոնսենսուսային դաշտի ընդլայնման նպատակով²:

Աստանայի վեհաժողովում հիմնական քննարկվող թեմաներից էր անվտանգային խնդիրների հարցը ԵԱՀԿ անդամ պետություններում: Վեհաժողովին մասնակցում էին 56 անդամ պետությունների և կառա-

¹ Տե՛ս **Воронович В. В.** Итоги председательства Казахстана в ОБСЕ // "Журнал международного права и международных отношений", 2011, № 1:

² Տե՛ս նույն տեղը / «Astana Commemorative Declaration: Towards A Security Community», <http://www.osce.org/mc/74985?download=true>

վարությունների ղեկավարներ, ինչպես նաև 12 դիտորդ պետությունների և 68 միջազգային կազմակերպությունների ղեկավարներ:

Առաջին իսկ օրը պարզ դարձավ, որ առկա խնդիրները կարող են հարվածի տակ դնել վեհաժողովի ողջ հետագա ընթացքը, եզրափակիչ հռչակագրի ճակատագիրը:

Նախ պետք է առանձնանշել ՌԴ նախագահ Դ. Մեդվեդևի ելույթը և սուր քննադատությունը՝ հասցեագրված ԵԱՀԿ առկա իրավիճակին: Նրա խորին համոզմամբ՝ կազմակերպությունը արդիականացման, գործունեության ոճի և որակի փոփոխության կարիք ուներ, հետևաբար նրան անհրաժեշտ էին իրավապայմանագրային ավելի հստակ բազա և ԵԱՀԿ պաշարների օգտագործման առավել համընդհանուր պայմաններ: Դրա հետ մեկտեղ, նա ԵԱՀԿ-ն համարեց յուրահատուկ հարթակ ինչպես ՆԱՏՕ և ԵՄ, այնպես էլ ԱՊՀ և ՀԱՊԿ անդամ պետությունների կառուցողական գործունեության համար: Վեհաժողովի առաջին օրվանից հետո ՌԴ նախագահը վերադարձավ Մոսկվա, որը կարելի է համարել կազմակերպության հանդեպ դժգոհության դրսևորում³:

Բանն այն է, որ պետությունները չէին կարողանում համաձայնության գալ եզրափակիչ հռչակագրի դրույթների շուրջ: Փորձագետների խումբը մեկշաբաթյա քննարկումներից հետո չկարողացավ գալ ընդհանուր հայտարարի առավել խնդրահարույց հարցերի շուրջ: Մասնավորապես, լուրջ տարաձայնություններ կային Ռուսաստանի և Վրաստանի միջև Հարավային Օսիայի և Աբխազիայի վերաբերյալ, Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև՝ Լեռնային Ղարաբաղի հարցում, վերջապես, Կոսովոյի նկատմամբ Սերբիայի դիրքորոշման պատճառով: Որոշ նկատառումներ ուներ նաև ուզբեկական կողմը Ղազախստանի առաջ քաշած մի շարք դրույթների վերաբերյալ:

Ինչպես արդեն նշվել է, վեհաժողովը հիմնականում ուշադրություն էր դարձնում ԵԱՀԿ տարածաշրջանում առկա հակամարտություններին, որոնց լուծման կարևորությանն անդրադարձան բազմաթիվ պատվիրակությունների ղեկավարներ:

Անդրադառնալով Լեռնային Ղարաբաղի խնդրին՝ անհրաժեշտ է շեշտել, որ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի եռանախագահության անդամ պետությունների ներկայացուցիչներից ոչ մեկը իր ելույթում չնշեց Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության ճանաչման մասին չնայած Վրաստանի և Մոլդովայի կապակցությամբ նման հայտարարություններ եղան:

Ադրբեջանական կողմի համար միանգամայն անսպասելի էր ԱՄՆ պատվիրակության պետքարտուղար Հ. Քլինթոնի ելույթը, որտեղ նա մասնավորապես նշեց, որ Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը պետք է կարգավորվի ուժի և ուժի սպառնալիքի չկիրառման, ինչպես նաև ժողո-

³ Տե՛ս «Дмитрий Медведев разочарован в ОБСЕ» // http://www.bbc.com/russian/russia/2010/12/101201_medvedev_osce.shtml

վորդների ինքնորոշման և տարածքային ամբողջականության սկզբունքների հիման վրա: Նա հատկապես ընդգծեց, որ դրանք մեկ ամբողջություն են, և դրանցից ոչ մեկը գերակայություն չունի մյուսի հանդեպ, և որևէ մեկին նախապատվություն տալը չի կարող լինել կառուցողական և կհանգեցնի բանակցային գործընթացի տապալմանը⁴:

Միջազգային դիտորդների կարծիքով, հենց դրանով էր պայմանավորված Աստանայի վեհաժողովում Ադրբեջանի նախագահի ունեցած կտրուկ ելույթը, որում նա մասնավորապես հայտարարեց, որ Հայաստանի Հանրապետությունը շարունակում է «ադրբեջանական տարածքների օկուպացիան», խախտում է հրադադարի ռեժիմը, ձախողում բանակցային գործընթացը՝ փորձելով պահպանել ստատուս քվոն, վերաբնակեցնել ԼՂ տարածքը և անվանափոխել է ադրբեջանական բնակավայրերը⁵:

Իր հակահայկական ելույթում նա անդրադարձավ նաև ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի գործունեությանը՝ նշելով, որ ԵԱՀԿ-ն և Մինսկի խումբը, դեռևս 1992 թ. ստանձնելով բանակցային գործընթաց իրականացնելու միջնորդությունը, թեև չեն կարողացել որևէ հաջողության հասնել, այնուամենայնիվ Ադրբեջանը գնահատում է այն աշխատանքը, որ տարվել է Մինսկի խմբի շրջանակներում⁶: Փաստորեն, նա մեղադրում էր ԵԱՀԿ Մինսկի խմբին անգործության, խնդրին լուծում տալու անկարողության մեջ: Սա ևս մեկ հարված էր ԵԱՀԿ հեղինակությանը, թեև ադրբեջանական ապակառուցողական մոտեցումների անհիմն լինելու մասին իր ելույթում բավական հանգամանալից խոսեց ՀՀ նախագահ Ս. Սարգսյանը, որը համառոտ ներկայացրեց ԼՂ հիմնախնդրի ծագման ու կարգավորման գործընթացի պատմությունը, ապա անդրադարձավ հետպատերազմյան ժամանակահատվածում Ադրբեջանի կողմից իրականացվող ռազմատենչ քաղաքականությանը:

Նրա գնահատմամբ, Ադրբեջանը մնում է Եվրոպայում միակ պետությունը, որ կրկնապատկում է իր ռազմական ներուժը և բացեիքաց հայտարարում իր ռազմատենչ ծրագրերի մասին: Ավելին, ՀՀ նախագահը վեհաժողովի մասնակիցների ուշադրությունը հրավիրեց այն բանին, որ ԵԱՀԿ անդամ պետությունները ոչ միայն այժմ են փակում Ադրբեջանի՝ արգելված զինատեսակներ ձեռք բերելու փաստի վրա, այլև նրանցից ոմանք վաճառում են նման զինատեսակներ ադրբեջանական զինված ուժերին, մինչդեռ ադրբեջանական կողմը անդադար հանդես է գալիս սադրիչ, թշնամություն տարածող հայտարարություններով: Նա մեկ

⁴ Տե՛ս «Первый день саммита ОБСЕ для Азербайджана стал провальным» // <https://news.am/rus/news/40072.html>

⁵ Տե՛ս «Statement by Ilham Aliyev, President, Azerbaijan», <http://www.osce.org/cio/73919?download=true> / «Саммит ОБСЕ в Астане: оценивают эксперты», <http://www.golos-ameriki.ru/a/summit-osce-2010-12-02-111212634/190917.html>

⁶ Տե՛ս «Statement by Ilham Aliyev, President, Azerbaijan», <http://www.osce.org/cio/73919?download=true>

անգամ ևս հիշեցրեց Նախիջևանում հայկական մշակութային ժառանգության՝ Ջուղայի հայկական միջնադարյան գերեզմանոցի ոչնչացման փաստը: ՀՀ նախագահը շեշտեց, որ ելնելով վերջին մեկ շաբաթում փորձագետների մակարդակով տեղի ունեցած հանդիպումներից, կարելի է վստահաբար հայտարարել, որ Ադրբեջանը ոչ մի կերպ չի պատրաստվում խաղաղության, իսկ ռազմական գործողությունների վերսկսման դեպքում Հայաստանի Հանրապետությանը ոչինչ չի մնում անելու, քան ճանաչելու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախությունը: Ադրբեջանի բոլոր փորձերը՝ ուղղված միակողմանի զիջումներ կորզելուն, դատապարտված են անհաջողության⁷:

Այսպիսով, ՀՀ նախագահը բացեիքաց հայտարարեց, որ հայկական կողմը չի պատրաստվում ստորագրելու որևէ հոչակագիր, որի դրույթներում Հելսինկյան սկզբունքները կներկայացվեն ընտրովի, մասամբ: Այսինքն, եթե հոչակագրում խոսք լինի միայն տարածքային ամբողջականության սկզբունքի մասին՝ բացառելով ժողովուրդների ինքնորոշման իրավունքի սկզբունքը, ապա հայկական կողմը չի ստորագրի այդ հոչակագիրը: Ուշագրավ է, որ ՀՀ նախագահի ելույթի ժամանակ ադրբեջանական պատվիրակությունը լքեց դահլիճը:

Հոչակագրի վերջնական դրույթների շուրջ բանակցություններում առավել ակտիվ ու անզիջում դիրքորոշում ունեւր վրացական կողմը: Վրաստանի նախագահին իր ելույթում անդրադարձավ օգոստոսյան 5-օրյա պատերազմին, վրաց-ռուսական հարաբերությունների արդի վիճակին և հայտնեց, որ ինքը եկել է այս վեհաժողով ոչ թե բողոքելու նպատակով, այլ փորձելու գտնել շփման եզրեր ռուսական կողմի հետ, սկսել կառուցողական երկխոսություն ու հասնել տևական խաղաղության՝ հավելելով, որ վրացական կողմը չի պատրաստվում ետ բերելու կորցրած 20 % տարածքները ուժի կիրառման ճանապարհով և ռազմական առճակատման կդիմի միայն մնացած 80 %-ի նկատմամբ սպառնալիքի դեպքում^{8,***}:

Սակայն հոչակագրի տեքստի համաձայնեցման գործում խնդիրներ առաջացան վրացական կողմի առաջ քաշած ձևակերպման առնչությամբ, քանզի առաջարկվում էր հոչակագրում ներառել «հակամարտությունները Վրաստանում» արտահայտությունը, որը, ՌԴ ԱԳ նախարար Ս. Լավրովի կարծիքով, անընդունելի ձևակերպում էր ռուսական կողմի համար: Նա միաժամանակ հայտարարեց, որ ռուսական կողմը պատրաստ է ամբողջությամբ աջակցելու և ակտիվորեն աշխատելու եզրափակիչ հոչակագրում Ժնևի քննարկումները ներառելուն, սակայն առանց վերոնշյալ արտահայտության: Ս. Լավրովը նշեց, որ

⁷ Տե՛ս «Նախագահ Սերժ Սարգսյանի ելույթը ԵԱՀԿ Գագաթնաժողովում», <http://www.president.am/hy/statements-and-messages/item/2010/12/02/news-78/>

⁸ Տե՛ս «Гбилиси призывает к мирному разрешению конфликта вокруг Южной Осетии» // <https://ria.ru/politics/20101201/303101935.html>

բանակցային գործընթացի մաս են կազմում նորանկախ Աբխազիան և Հարավային Օսիան, և Վրաստանի տարածքային ամբողջականության վերաբերյալ խոսք լինել չի կարող⁹:

Մոլդովայի Հանրապետության պատվիրակությունը վարչապետ Վ. Օսիպովի գլխավորությամբ իր նկատառումներն ուներ եզրափակիչ հռչակագրի վերաբերյալ: Մասնավորապես, վարչապետն իր ելույթում կրկին հիշատակեց ԵԱՀԿ-ում բարեփոխումների իրականացման անհրաժեշտության մասին, խոսեց առկա հակամարտությունների և սպառնալիքների վերաբերյալ: Նա ևս հայտարարեց, որ ԵԱՀԿ-ն կորցնում է իր միջազգային վարկանիշը, և որ հիմնական ուշադրությունը պետք է կենտրոնացնել չլուծված հակամարտությունների կարգավորման վրա՝ չմոռանալով նաև մյուս երկու կարևոր հարթությունների մասին: Նա ներկայացրեց Վրաստանում 2008 թ. տեղի ունեցած դեպքերը և ճգնաժամը Ղրղրզստանում, որով կոչ էր անում ԵԱՀԿ անդամ պետություններին ջանքեր գործադրել միջոցների կենտրոնացման և ԵԱՀԿ ներուժի ամրապնդման ուղղությամբ առաջին հերթին պայքարելով ճգնաժամային իրավիճակների կանխարգելման և լուծման համար¹⁰:

Իհարկե, դրանով նա ձգտում էր ԵԱՀԿ անդամ պետությունների ուշադրությունը հրավիրել Մերձդնեստրյան խնդրի վրա, որտեղ այդ պահի դրությամբ արդեն 18 տարվա ընթացքում որևէ առաջընթաց չէր արձանագրվել, այնինչ խնդրի շուրջ բանակցություններն ընդհատվել էին 2006 թ. փետրվարին:

Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կանցլեր Ա. Մերկելը, իր ելույթում անդրադառնալով սառեցված այս հակամարտությանը, նույնպես նշեց, որ հարցին արագ լուծում տալու նպատակով պետք է վերադառնալ 5+2 ձևաչափով բանակցություններին¹¹:

Ըստ այդ ձևաչափի՝ հիմնական բանակցային կողմերն են Մոլդովայի Հանրապետությունը, Մերձդնեստրը, Ռուսաստանի Դաշնությունը, Ուկրաինան, ԵԱՀԿ-ն, ինչպես նաև ԵՄ-ն և ԱՄՆ-ը դիտորդների կարգավիճակով:

Վ. Օսիպովը ԵԱՀԿ անդամ պետությունների ուշադրությունը հրավիրեց ռուսական զինված ուժերի՝ Մերձդնեստրի տարածքում շարունակաբար գտնվելու հանգամանքի վրա՝ նշելով, որ արդեն անցել է այն ժամանակը, երբ անհրաժեշտ էր ռուսական զինված ուժերի ներկայությունը տարածաշրջանում, քանզի այժմ իրավիճակը փոխվել է, և կարիք կա միջազգային նոր գորակազմի տեղակայման¹²:

⁹ Տե՛ս «Лавров: РФ не поддерживает документы саммита ОБСЕ о конфликте в Грузии» // <https://ria.ru/politics/20101201/303086260.html>

¹⁰ Տե՛ս «Statement by Mr. Victor Osipov, Deputy Prime Minister of Moldova», <http://www.osce.org/ru/node/73950?download=true>

¹¹ Տե՛ս «Меркель призвала активизировать решение затяжных конфликтов» // <https://ria.ru/politics/20101201/303006595.html/> «Statement by Angela Merkel, Federal Chancellor of Germany, at the 2010 OSCE Summit», <http://www.osce.org/cio/73899?download=true>

¹² Տե՛ս նույն տեղը:

Փաստորեն, Ռուսաստանի Դաշնության հետ առնչվող խնդիրները, որոնցում ներքաշված էին համեմատաբար ոչ այնքան մեծ կշիռ ունեցող պետություններ, ինչպես օրինակ՝ Մոլդովան կամ Վրաստանը, լուրջ խոչընդոտներ էին ստեղծում ԵԱՀԿ 2010 թ. Աստանայի գագաթնաժողովի եզրափակիչ հռչակագրի ընդունման համար, քանի որ ԵԱՀԿ համակարգում նմանատիպ որոշումներ ընդունվում են բացառապես կոնսենսուսի սկզբունքով, բնականաբար որևէ պետության մերժողական դիրքը կարող էր ի չիք դարձնել մասնագետների՝ երկարամիտների աշխատանքը:

Այս ամենին գումարվեցին նաև ուզբեկական պատվիրակության նկատառումները դազախական նախագահության հետևյալ նախաձեռնությունների վերաբերյալ.

1. Ընդհանուր անվտանգային տարածության ձևավորում չորս օվկիանոսների սահմաններում՝ Խաղաղ, Ատլանտյան, Հնդկական և Սառուցյալ:

2. Վստահության և ինտեգրացիայի ամրապնդում միջպետական գործող միավորումների շրջանակներում.

- «Արևելք - Արևմուտք» ուղղությամբ՝ փոխգործակցության կարգավորում մի կողմից Եվրամիության, ՆԱՏՕ-ի, մյուս կողմից՝ ԵվրԱզԵսի և ՀԱՊԿ-ի միջև:

- «Հյուսիս - Հարավ» ուղղությամբ՝ սերտ հարաբերությունների հաստատում ԵԱՀԿ և մի շարք ասիական ինտեգրացիոն կազմավորումների միջև:

3. ԵԱՀԿ զամբյուղների և ինստիտուտների ընդլայնում.

- Գլոբալ պահուստային արժույթի, էներգետիկ անվտանգության և տնտեսական համագործակցության խորհուրդների և բնապահպանական համաժողովի ստեղծում:

- Զինաթափման և զենքի չտարածման ոլորտում նոր պայմանագրային նորմերի մշակման նպատակով ԵԱՀԿ հատուկ համաժողովի, անդրսահմանային հանցագործության, թմրամիջոցների և անօրինական միգրացիայի դեմ պայքարի համակարգման համար ԵԱՀԿ անդամ պետությունների նախարարների մակարդակով խորհրդի ստեղծում:

- Կրոնական հանդուրժողականության առանձնացումը որպես առանձին հարթություն:

- ԵԱՀԿ անվտանգության ինստիտուտի ստեղծում:

- ԵԱՀԿ կառույցների հավասարաչափ տեղակայում կազմակերպության պատասխանատվության ողջ տարածքում, որը ենթադրում է տարբեր պետություններում դրամաֆինանսական, միջկրոնական և կանխատեսավերլուծական հարթություններում նոր ինստիտուտների ձևավորում¹³:

¹³ Տե՛ս «Заявление делегации Республики Узбекистан» // <http://www.osce.org/ru/node/3951?download=true>

Պատճառաբանելով, որ վերոնշյալ նախաձեռնությունները նախապես համաձայնեցված չեն եղել մասնակից պետությունների հետ, ուզքեկական պատվիրակությունը հանդես եկավ այդ նախաձեռնությունները եզրափակիչ հռչակագրում ներառելու դեմ:

Այն պարագայում, երբ ԵԱՀԿ առաջատար և առավել հզոր պետությունները գրեթե համաձայնեցրել էին իրենց դիրքորոշումները, և թվում էր, որ եզրափակիչ հռչակագրի ընդունումը առանց խոչընդոտների է անցնելու, ավելի փոքր, սակայն կազմակերպության անդամ պետությունները իրենց նկատառումները ներկայացրին վեհաժողովի մասնակիցներին:

Մինչ լրագրողները սպասում էին եզրափակիչ հռչակագրի հրապարակմանը, թեժ քննարկումները պետությունների պատվիրակությունների միջև դեռևս շարունակվում էին: Ավելին, պահանջվեց լրացուցիչ ութ ժամ բոլոր կողմերի դիրքորոշումները վերջնականորեն համաձայնեցնելու համար:

Վեհաժողովի երկրորդ օրվա վերջում միայն հնարավոր դարձավ հասնել փոխզիջումային տարբերակների, և մասնակից պետությունները կարողացան ընդունել եզրափակիչ հռչակագիրը: Իսկ «Գործողությունների ծրագիրը» այդպես էլ չընդունվեց և դարձավ հաջորդ նախագահող պետության պարտավորությունը¹⁴:

Վերջապես, վեհաժողովի մասնակիցներին հաջողվեց 11 տարվա ընդմիջումից հետո ընդունել առաջին քաղաքական հռչակագիրը, որով հաստատվում էին կազմակերպության առանցքային սկզբունքները: Եզրափակիչ հռչակագրի դրույթները համեմատաբար ավելի ընդունելի էին մասնակից փոքր պետությունների համար: Մասնավորապես, եզրափակիչ հռչակագրին կցված էր Եվրամիության մեկնաբանական հայտարարությունը, որում առանձնանշված էր Վրաստանի և Մոլդովայի Հանրապետության տարածքային ամբողջականության պահպանման խնդրի կարևորությունը¹⁵:

Ինչ վերաբերում է Հայաստանին, Ադրբեջանին և Լեռնային Ղարաբաղի հարցին, ապա այս խնդրի շուրջ հայտարարություններն ու դրույթները սահմանափակվում էին բանակցությունները շարունակելու և կարգավորման գործընթացը ակտիվացնելու կողմերին ուղղված կոչերով: Բացակայում էր որևէ հայտարարություն Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության մասին:

Այսպիսով, անվտանգության հարցերով զբաղվող կազմակերպություններում փոքր պետությունների դիվանագիտության ուսումնասիրության տեսանկյունից նշանակալի է Աստանայում կայացած ԵԱՀԿ գագաթնաժողովը, որտեղ կոնսենսուսի սկզբունքի կիրառումը

¹⁴ Տե՛ս «Саммит ОБСЕ в Астане: переговоры были драматическими» // <https://news.am/rus/news/40292.html%3E>

¹⁵ Տե՛ս «Astana Commemorative Declaration: Towards A Security Community», <http://www.osce.org/mc/74985?download=true>

հնարավորություն էր ընձեռել փոքր պետություններին զգալու իրենց կարևորությունը որոշումների ընդունման գործընթացներում: Հետագայում փոքր պետությունները ԵԱՀԿ այլ հանդիպումների և համաժողովների ընթացքում սկսեցին ակտիվորեն կիրառել կոնսենսուսի սկզբունքի առավելությունները իրենց քաղաքական շահերը պաշտպանելու նպատակով: Այս քաղաքականությունը ամեննին դուր չի գալիս մեծ տերություններին, սակայն միջազգային հարաբերությունների առողջ համակարգ ստեղծելու և պահպանելու անհրաժեշտությունը հարկադրում է անգամ հզոր պետություններին ենթարկվել «խաղի» միևնույն կանոններին, այլապես քառսը միջազգային հարաբերություններում անխուսափելի է:

Բանալի բառեր – ԵԱՀԿ Աստանայի վեհաժողով 2010 թ., փոքր պետություններ, եզրափակիչ հռչակագիր, չլուծված հակամարտություններ, Լեռնային Ղարաբաղ, Մերձդնեստր, Արխազիա, Հարավային Օսիա

АРАМАИС ГРИГОРЯН – Дипломатия малых стран, вовлечённых в конфликты, на саммите ОБСЕ в Астане в 2010 г. – После Стамбульского саммита (1999) в рамках ОБСЕ встречи в верхах не проводились около 11 лет. Когда председательство в организации перешло к Казахстану, он инициировал саммит в Астане. Мероприятие на всём его протяжении, от совещания экспертов и до подписания декларации, проходило в напряжённой атмосфере, обусловленной неразрешёнными конфликтами. Саммиту, действующему на основе консенсуса, грозил провал, поскольку ряд стран стремился непременно внести в итоговую декларацию желанные для себя пункты. В итоге государствам-участникам всё-таки удалось найти для неё взаимоприемлемые формулировки.

Ключевые слова: саммит ОБСЕ, Астана-2010, малые государства, заключительная декларация, нерешённые конфликты, Нагорный Карабах, Приднестровье, Абхазия, Южная Осетия

ARAMAYIS GRIGROYAN – Diplomacy of Small Countries Involved in Conflicts at OSCE Summit in Astana in 2010. – In 1999 after the Istanbul summit, no OSCE summit was held for about 11 years. During its chairmanship, Kazakhstan initiated holding a new OSCE summit. Throughout the summit, both meetings of experts and the adoption of the final declaration were maintained up to the tense atmosphere. The most sensitive issues were related to the unresolved conflicts. The summit, which works based on consensus system, faced with the problem of failure because of a small number of states had sought to introduce preferential conditions for the final declaration. Finally, member states were able to accept a compromise to adopt the final declaration.

Key words: OSCE summit in Astana, Astana 2010, small states, the Final Declaration of the OSCE Summit, the unresolved conflicts, Nagorno Karabakh, Transnistria, Abkhazia, South Ossetia